
Praktisch Staatsrecht

Mr. Y.M. Visscher

Tweede druk

Noordhoff Uitgevers

Praktisch Staatsrecht

In de serie **Praktisch Recht** zijn inmiddels verschenen:

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bijzondere Overeenkomstenrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gemeenterecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Jeugd(straf)recht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Sociaalzekerheidsrecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

Praktisch Staatsrecht

Mr. Y.M. Visscher

Tweede druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K
Omslagillustratie: iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen,
e-mail: info@noordhoff.nl

0 1 2 3 4 5 / 15 14 13 12 11

© 2011 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

ISBN (ebook) 978 90 01 84083 9
ISBN 978 90 01 79436 1
NUR 820

Voorwoord bij de tweede druk

Het staatsrecht wordt dikwijls ervaren als een saai en theoretisch rechtsgebied. Uit de enthousiaste reacties op de eerste druk blijkt dat *Praktisch Staatsrecht* in een behoefte voorziet omdat het staatsrecht op een levendige manier wordt beschreven aan de hand van de dagelijkse praktijk en de student hierdoor het staatsrecht in zijn omgeving beter herkent. In de afgelopen drie jaar is er veel veranderd in het staatsrecht en in de staatsrechtelijke verhoudingen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Ook in het Europese recht zijn ingrijpende wijzigingen doorgevoerd. Daarom is er een tweede druk uitgebracht van *Praktisch Staatsrecht*. Het boek is geheel geactualiseerd en aangepast aan de laatste ontwikkelingen in het staatsrecht en in de aanpalende rechtsgebieden. Graag wil ik de gebruikers van het boek en met name mijn collega mr. Irma Leusenkamp bedanken, die mij hebben gewezen op enkele storende fouten en onduidelijkheden in de vorige druk. Hun betrokkenheid wordt erg op prijs gesteld en draagt bij aan het succes van het boek.

Mr. Y.M. Visscher
Juni 2010

Inhoud

Inleiding 11

Lijst met afkortingen 13

1 De Nederlandse staat en zijn bewoners 15

Casus: De macht van de staat 15

1.1 De Nederlandse staat 16

1.2 Nederlanders en vreemdelingen 22

1.3 Bronnen van staatsrecht 30

Kernbegrippenlijst 35

Studie-eindragsen 38

2 Grondrechten in Nederland 39

Casus: Grondrechten onder druk? 39

2.1 Grondrechten 40

2.2 Klassieke grondrechten 47

2.3 Sociale grondrechten 61

2.4 Toezicht op de naleving van grondrechten 62

Kernbegrippenlijst 65

Studie-eindragsen 66

3 De organisatie van de Nederlandse staat en het Koninkrijk 67

Casus: Hare Majesteit aan het woord 67

3.1 Van statenbond tot gedecentraliseerde eenheidsstaat 69

3.2 Scheiding en spreiding van macht 76

3.3 Het staatshoofd en het Koninklijk Huis 79

Kernbegrippenlijst 84

Studie-eindragsen 86

4 Regering en parlement 87

Casus: Drie kabinetten in crisis 87

4.1 Ontwikkeling van de parlementaire constitutionele monarchie 89

4.2 Het kiesstelsel 94

4.3 De regering 100

4.4 Het parlement 109

4.5 Adviescolleges 114

Kernbegrippenlijst 118

Studie-eindragsen 122

- 5 Wet- en regelgeving 125**
  - Casus: Veilig geregeld 125
  - 5.1 Wetten in formele en materiële zin 127
  - 5.2 Totstandkoming van een wet in formele zin 128
  - 5.3 Procedure voor de Grondwet en begrotingswetten 134
  - 5.4 Delegatie van regelgeving 140
  - 5.5 Burgerparticipatie 143
    - Kernbegrippenlijst 147
    - Studie-eindrigen 150

- 6 Bestuur en beleid 151**
  - Casus: Minder aids, meer seks. LOESJE 151
  - 6.1 Bestuurstaken 152
  - 6.2 Organisatie van het openbaar bestuur 159
  - 6.3 Instrumenten van het openbaar bestuur 162
  - 6.4 Bestuurlijk handelen 171
    - Kernbegrippenlijst 177
    - Studie-eindrigen 180

- 7 Decentralisatie 181**
  - Casus: Creatief in de strijd tegen het water 181
  - 7.1 Oorsprong en doel van decentralisatie 182
  - 7.2 Provincies, gemeenten en waterschappen 184
  - 7.3 Overige decentrale openbare lichamen 195
  - 7.4 Decentralisatie en de eenheid van de staat 198
    - Kernbegrippenlijst 204
    - Studie-eindrigen 206

- 8 Rechtsbescherming en rechtspraak 209**
  - Casus: Bij de grote, stille heide 209
  - 8.1 Rechtsbescherming en berechting van geschillen 211
  - 8.2 Organisatie van de rechtspraak 214
  - 8.3 Toetsingsrecht van de rechter 223
  - 8.4 Procesrecht 225
  - 8.5 Bestuursrechtelijke voorprocedures 232
  - 8.6 Niet-rechterlijke geschilbeslechting 234
    - Kernbegrippenlijst 237
    - Studie-eindrigen 241

9 Volkenrecht en Europees gemeenschapsrecht 243

Casus: Een Grondwet voor Europa? 243

9.1 Verdragen 244

9.2 Intergouvernementele organisaties 250

9.3 Europese Unie 255

Kernbegrippenlijst 267

Studie-eindvragen 269

Antwoorden op de studie-tussenvragen 271

Antwoorden op de studie-eindvragen 278

Websites 289

Register 291

Inleiding

Hoe is het mogelijk dat een succesvolle buitenlandse scholiere Nederland wordt uitgezet omdat zij geen verblijfsvergunning heeft, terwijl de Nederlandse overheid niet kan verhinderen dat een groepje Antilliaanse jongeren, dat zeer veel overlast veroorzaakt, in Nederland verblijft? En waarom kan een internationale organisatie als de Verenigde Naties, met al haar honderden lidstaten, niet voorkomen dat burgers in Afrika het slachtoffer worden van volkerenmoord? Wat is eigenlijk een staat en hoe is de staatsrechtelijke verhouding met andere staten? Wanneer spreken we van staatsburgers en welke voordelen hebben zij ten opzichte van andere burgers? Hoeveel zeggenschap heeft een staat over zijn burgers en in hoeverre hebben burgers invloed hierop? Mag de staat de privacy van burgers aantasten? Waarom moeten burgers en bedrijven belasting betalen? En wie bepaalt bijvoorbeeld de hoogte van het minimumloon? Het staatsrecht bevat de antwoorden op deze vragen. Al het optreden van de staat is terug te voeren op staatsrechtelijke beginselen. Ook de rechten en plichten van burgers zijn hieraan ontleend. Het staatsrecht regelt de macht van de staat over zijn burgers en tegelijkertijd de bescherming die de staat hen biedt door het scheppen en handhaven van orde en recht. Wetgeving, rechtspraak en bestuur zijn typische staats taken. Het staatsrecht regelt hoe, waar en door welke organen deze taken (mogen) worden uitgevoerd, opdat burgers in de staat hun eigen bestaan kunnen opbouwen.

Ieder hoofdstuk van *Praktisch Staatsrecht* wordt ingeleid met een openingscasus. De staatsrechtelijke elementen in de casus worden, samen met andere staatsrechtelijke begrippen, in het hoofdstuk toegelicht. De casus van het eerste hoofdstuk gaat bijvoorbeeld over de rechtspositie van Nederlanders, terwijl in het hoofdstuk ook de rechtspositie van vreemdelingen wordt besproken. De tweede openingscasus betreft de grondrechten, in de derde is het Nederlandse staatshoofd aan het woord en in de vierde zien we drie kabinetten in crisis. De openingscasus van het hoofdstuk over wetgeving gaat over de Anti-terroriswet. Het hoofdstuk over bestuur en beleid wordt ingeleid met een beschrijving van maatregelen om de seksuele gezondheid van jongeren te bevorderen. Het hoofdstuk over decentralisatie opent met de strijd tegen het water. Een geschil over de bouw van een manege leidt het hoofdstuk over rechtspraak in. Het wel en wee van de Europese Grondwet vormt de openingscasus van het hoofdstuk over het volkenrecht en het recht van de Europese Unie. Voorbeelden uit de praktijk van het staatsrecht en overzichtelijke tabellen en figuren verduidelijken de theorie. De tekst wordt onderbroken door tussenvragen, die de student stimuleren om na te denken over de opgedane kennis. Aan het eind van elk hoofdstuk staat een lijst met kernbegrippen. De student kan zijn kennis van het staatsrecht toetsen aan de hand van de oefen-

vragen en voorbeeldantwoorden. Achterin het boek is een overzicht met relevante websites opgenomen. Ter ondersteuning van het inzicht in de historische context is op de binnenkant van de omslag van *Praktisch Staatsrecht* tevens een chronologisch overzicht met belangrijke gebeurtenissen voor het Koninkrijk der Nederlanden afgedrukt.

Hoofdstuk 1 van *Praktisch Staatsrecht* beschrijft de Nederlandse staat en de rechtspositie van Nederlanders en vreemdelingen. Tevens worden de bronnen van staatsrecht besproken. Hoofdstuk 2 is geheel gewijd aan de voor burgers zo belangrijke grondrechten. Alle klassieke en sociale grondrechten in de Grondwet komen aan bod, alsmede het toezicht op de naleving daarvan. In hoofdstuk 3 wordt geschetst hoe de Nederlandse staat en het Koninkrijk der Nederlanden zijn georganiseerd. Verschillende staatsvormen worden beschreven en de manier waarop de macht in het Koninkrijk is verdeeld. Ook de rol van het staatshoofd en het Koninklijk Huis komen aan de orde. In hoofdstuk 4 staan de volksvertegenwoordiging en de regering en hun onderlinge verhouding centraal. Naast inzicht in het kiesstelsel geeft dit hoofdstuk een beeld van de manier waarop de parlementaire constitutionele monarchie zich heeft ontwikkeld. Hoofdstuk 5 gaat in op de totstandkoming van wet- en regelgeving. Daarbij wordt ingezoomd op wetgevingsprocedures en op regelgevende bevoegdheid, terwijl tevens wordt bekeken in hoeverre burgers hierbij betrokken kunnen worden. Bestuur en beleid komen in hoofdstuk 6 aan de orde. Na een korte beschrijving van de diverse bestuurstaken, bekijken we de organisatie van het bestuur, de bestuursinstrumenten en het bestuurlijk handelen. In hoofdstuk 7 gaan we in op de organisatie van de overheid op decentraal niveau en op manieren om de eenheid van de staat te bewaren. Hoofdstuk 8 beschrijft de berechting van geschillen. Naast het burgerlijk procesrecht, het strafprocesrecht en het bestuursprocesrecht, bekijken we hoe de rechtsbescherming van de burger is vormgegeven. *Praktisch Staatsrecht* eindigt in hoofdstuk 9 met een doorkijkje naar het volkenrecht en het recht van de Europese Unie.

Lijst met afkortingen

abbb	algemeen beginsel van behoorlijk bestuur
ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State
A-G	advocaat-generaal
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARRS	Afdeling Rechtspraak van de Raad van State
avv	algemeen verbindend voorschrift
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Awgb	Algemene wet gelijke behandeling
Awr	Algemene wet inzake rijksbelastingen
AZ	Algemene Zaken
B&W	Burgemeester en Wethouders
BUPO	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
BuZa	Buitenlandse Zaken
BW	Burgerlijk Wetboek
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBB	College van beroep voor het bedrijfsleven
CBP	College Bescherming Persoonsgegevens
CBR	Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen
CdK	commissaris van de Koning
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
CPB	Centraal Planbureau
CRvB	Centrale Raad van Beroep
Cw	Comptabiliteitswet
ECOSOC	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EG	Europese Gemeenschappen
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EHRM	Europees Hof voor de rechten van de mens
ESH	Europees Sociaal Handvest
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens
EZ	Economische Zaken
HvJEG	Hof van Justitie van de EG
HvJEU	Hof van Justitie van de Europese Unie
Gemw	Gemeentewet
GS	Gedeputeerde Staten
Gw	Grondwet
HR	Hoge Raad
HvJEU	Hof van Justitie van de Europese Unie
IBG	Informatie Beheergroep
IND	Immigratie- en naturalisatiedienst
IPO	Interprovinciaal Overleg
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

KB	Koninklijk Besluit
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
LNv	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
NJB	Nederlands Juristenblad
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	officier van justitie
P-G	procureur-generaal
Provw	Provinciewet
PS	Provinciale Staten
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
RvO EK	Reglement van Orde van de Eerste Kamer
RvO Min	Reglement van Orde voor de Ministerraad
RvO TK	Reglement van Orde van de Tweede Kamer
RvS	Raad van State
RWN	Rijkswet op het Nederlanderschap
SER	Sociaal-Economische Raad
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen
V&W	Verkeer en Waterstaat
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
VS	Verenigde Staten van Amerika
Vw	Vreemdelingenwet
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wbbo	Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie
Wet AB	Wet algemene bepalingen
Wet BO	Wet op de bedrijfsorganisatie
Wet RO	Wet op de rechterlijke organisatie
Wet WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
Wi	Wet inburgering
Wid	Wet op de identificatieplicht
WED	Wet Economische Delicten
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
Wom	Wet openbare manifestaties
Wm	Wet milieubeheer
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wrra	Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren
Wvg	Wet voorzieningen gehandicapten
WW	Werkloosheidswet
Wwb	Wet werk en bijstand
zbo	zelfstandig bestuursorgaan

1

De Nederlandse staat en zijn bewoners

- 1.1 De Nederlandse staat
- 1.2 Nederlanders en vreemdelingen
- 1.3 Bronnen van staatsrecht

Openingscasus

De macht van de staat*

De Nederlandse staat kampt met een probleem. Een voortdurende stroom drugskoeiers smokkelt via Schiphol drugs naar Nederland en zorgt voor overvolle cellen. Onder hen is een groot aantal kansarme jongeren, afkomstig van de Nederlandse Antillen, die proberen om met criminele activiteiten snel en gemakkelijk rijk te worden. De minister van Justitie laat op grond van de Tijdelijke wet uitbreiding noodcapaciteit drugskoeiers cellen bijbouwen en gevangenen bij elkaar zetten. Ook spreekt hij met de regering van Aruba af om daar een bodyscan te plaatsen, zodat bolletjesslikkers ter plekke opgespoord en berecht kunnen worden. Verder wil de minister Nederlandse drugskoeiers uit andere delen van het Koninkrijk terugsturen, maar dit lijkt juridisch gezien niet mogelijk. De rechtbank in Willemstad komt met een creatieve oplossing: Joan, die op Curaçao is betrapt met drugs in zijn laptop, wordt veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf. Omdat hij wegens het cellentekort zijn straf niet kan uitzitten, legt de rechter hem als bijkomende straf een tijdelijk reisverbod op. Zijn Nederlandse paspoort wordt ingenomen, waardoor Joan niet meer vrij kan reizen. Ook de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie wil de harde kern van ongeveer duizend Antilliaanse jongeren waartoe Joan behoort, hard aanpakken. Met hun criminele activiteiten veroorzaken zij in Nederland veel overlast. Als het aan haar ligt worden zij het land uitgezet en komt er voor alle Antilliaanse jongeren een toelatingsregeling. Om naar Nederland te kunnen reizen en zich hier te kunnen vestigen, moeten ze een vast adres hebben en werk, of zich inschrijven voor een opleiding en bovendien een waarborgsom betalen. Hoewel ook de regering van de Nederlandse Antillen in haar maag zit met deze groep probleemjongeren, zet de algemene toelatingsregeling kwaad bloed, waardoor de relatie met Nederland op het spel komt te staan. Om de overlast van de criminele jongeren het hoofd te kunnen bieden, wil de minister de gok echter wagen op straffe van een 'nee' van de rechterlijke macht in Nederland.

In de openingscasus zien we hoe verschillende organen van de Nederlandse staat proberen om een oplossing te vinden voor een ingewikkeld probleem: de overlast van een groep jongeren uit de Nederlandse Antillen. Hoe kan de Nederlandse staat optreden tegen overlast van zijn eigen staatsburgers? Mogen burgers van de Nederlandse Antillen, die deel uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden, anders worden behandeld dan andere Nederlanders? Is hier geen sprake van discriminatie? Hoe ver reikt eigenlijk de macht van de staat? Is deze macht onbeperkt, of hebben burgers bepaalde rechten die de staat moet respecteren? Waarom moeten burgers aan de staat gehoorzamen? Wat hebben nationaliteit en staatsmacht met elkaar te maken? Hoe komen de Antilliaanse probleemjongeren aan hun Nederlandse nationaliteit? Welke relatie bestaat er eigenlijk tussen Nederland en de Antillen? Om deze vragen te kunnen beantwoorden moeten we weten wat een staat is, wat staatsmacht inhoudt en hoe de verhouding is tussen de staat en zijn burgers. Antwoorden op deze vragen zijn te vinden in het staatsrecht. In dit eerste hoofdstuk schetsen we in het kort een beeld van de Nederlandse staat en zijn bewoners. Dit hoofdstuk vormt een eerste verkenning van het staatsrecht en de positie van (staats)burgers. Verschillende begrippen die hier worden genoemd, komen in de volgende hoofdstukken terug en worden daar verder uitgelegd. In paragraaf 1.1 wordt de staat beschreven en de plaats die de Nederlandse staat inneemt in het Koninkrijk der Nederlanden. In paragraaf 1.2 bekijken we de positie van de Nederlanders en zij die geen Nederlander zijn. In paragraaf 1.3 geven we aan in welke bronnen we staatsrecht kunnen vinden.

* Deze casus heeft zich afgespeeld in 2006 toen de minister voor Vreemdelingenzaken tevens Integratie in haar portefeuille had.

1.1 De Nederlandse staat

Een beschrijving van de Nederlandse staat begint met een onderzoek naar de kenmerken van een staat. Dit komt aan de orde in subparagraaf 1.1.1. In subparagraaf 1.1.2 wordt de staatsrechtelijke verhouding tussen Nederland en de andere staten van het Koninkrijk der Nederlanden behandeld.

1.1.1 Kenmerken van de staat

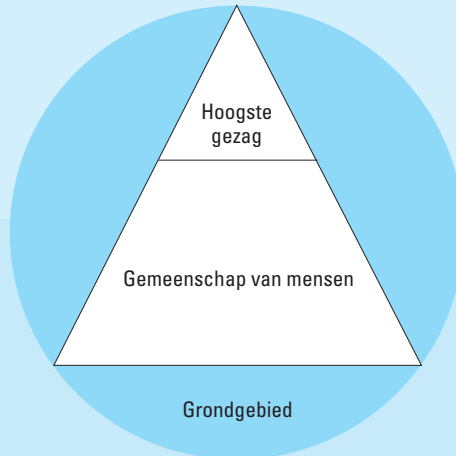
De samenleving bestaat uit mensen die ieder hun individuele belangen nastreven, zoals het hebben van een eigen inkomen, een goede woning en een bestaan in vrijheid. Daarnaast zijn er ook collectieve belangen zoals veiligheid, volksgezondheid, onderwijs en het gebruik van de ruimte om ons heen, die voor de samenleving als geheel van belang zijn. Om al die verschillende belangen met elkaar in evenwicht te brengen, is een zekere ordening van de samenleving nodig. We spreken van een staat als er een gemeenschap is van mensen op een bepaald grondgebied, waarover een organisatie het hoogste

Staat
Grondgebied

Gemeenschap
Gezag

gezag uitoefent. De drie elementen grondgebied, gemeenschap en gezag zijn in figuur 1.1 schematisch weergegeven.

Figuur 1.1 **Kenmerken van de staat**

Territorium

Ad 1 Grondgebied

Het grondgebied van een staat, het territorium, kent grenzen die soms na talloze oorlogen tot stand zijn gekomen en in een verdrag (dat is een overeenkomst tussen een of meer staten) met buurlanden zijn vastgelegd. Zo is de grens tussen Nederland en Duitsland in 1815 vastgelegd en met grensstenen gemarkeerd. De grenzen aan de kust zijn in internationale verdragen vastgelegd, waarbij ook een brede strook zeewater tot het grondgebied van de staat behoort. Vroeger was deze zone drie zeemijl (dit was de afstand die een kanonskogel kon overbruggen) maar tegenwoordig is de territoriale zone voor de meeste landen twaalf mijl (ongeveer 22 km). Ook het luchtruim boven het land hoort bij het grondgebied van de staat. De staat heeft exclusieve zeggenschap op en over zijn gehele grondgebied.

Ad 2 Gemeenschap

De gemeenschap wordt gevormd door mensen die daartoe behoren vanwege hun afstamming of die op eigen verzoek de nationaliteit van de staat hebben verkregen. Zo'n gemeenschap kan bestaan uit mensen met een verschillende taal, godsdienst, cultuur en geschiedenis, die zich met elkaar verbonden voelen. De verbondenheid met de gemeenschap uit zich in nationale symbolen zoals een vlag en een volkslied. Typisch voor Nederlanders is het uiting geven aan het Oranjegevoel bij sportwedstrijden en op Koninginnedag. Door die onderlinge verbondenheid wordt de gemeenschap een volk oftewel een natie.

Ad 3 Gezag

Geweldsmonopolie

Het hoogste gezag van de staat is gericht op het scheppen en handhaven van orde en recht. Om te voorkomen dat burgers voor eigen rechter gaan spelen, mag alleen het hoogste gezag van de staat geweld gebruiken (geweldsmonopolie). Dit gezag wordt niet alleen uitgeoefend over de burgers die de nationaliteit van de staat bezitten, maar ook over vreemdelingen die zich als toerist, werknemer, verkeersdeelnemer, enzovoort, op het grondgebied van de staat bevinden.

Staat

Land

Uit het voorgaande blijkt dat het begrip *staat* in twee betekenissen kan worden gebruikt. Aan de ene kant wordt hiermee het land aangeduid, dat wil zeggen het grondgebied met de bevolking van de staat. Tegelijkertijd wordt met staat ook het gezag in de staat bedoeld, oftewel de overheid.

Overheid

Tussenvraag 1.1

Kunnen overheid en staat als synoniem worden beschouwd?

Soevereïjn

Rechtspersoon

De staat kan in beide betekenissen worden beschouwd als een zelfstandige en ondeelbare eenheid. Anders gezegd: de staat is soevereïjn. Dit zien we ook terug in art. 2:1 van het Burgerlijk Wetboek (BW): de Nederlandse staat is een rechtspersoon naar burgerlijk recht. Dit betekent dat de staat, net als een persoon, zelfstandig drager is van rechten en plichten en als staatsmacht kan optreden in het juridische verkeer binnen Nederland en in contact met andere staten. Deze erkennen de Nederlandse staat en moeten het zelfbeschikkingsrecht van Nederland binnen zijn eigen staat en over zijn eigen staatsaangelegenheden respecteren.

Voorbeeld 1.1

Duitsland en Frankrijk, die een streng drugsbeleid voeren, ergeren zich aan het feit dat softdrugs in Nederland vrij te verkrijgen zijn. Deze staten willen dat Nederland de verkoop verbiedt. De Nederlandse overheid voelt hier niets voor en zet haar softdrugsbeleid in Nederland ongewijzigd voort.

Erkenning van een staat door andere staten wordt wel als vierde kenmerkend element van een staat beschouwd. Een moeilijkheid doet zich voor als een staat niet door alle andere staten wordt erkend. Zo erkent Nederland de Palestijnse staat, maar buurland Israël doet dit niet. Desondanks gaan we er in Nederland van uit dat de Palestijnse staat een staat is zoals hiervoor is beschreven. We zullen dit kenmerk hier verder laten rusten.

Algemeen belang

De staat (overheid) zorgt voor bescherming van de burgers door de landsgrenzen te verdedigen en de orde te handhaven. Daarnaast zorgt de overheid er voor dat het algemeen belang wordt gediend. Dit laatste kan het best worden omschreven als datgene wat in het belang is van de meeste burgers en van de staat als geheel. De overheid vervult haar taken door als wetgever op te treden, door de staat te besturen en door middel van rechtspraak. Verderop

in dit boek zullen we zien dat de overheid de staatstaken wetgeving, bestuur en rechtspraak vormgeeft en uitvoert in samenspraak of samenwerking met (organisaties van) burgers. Dat het hoogste gezag in de staat een ondeelbare eenheid vormt, wil niet zeggen dat dit gezag in één hand ligt en dat daar juridisch gezien de hoogste macht ligt. In de openingscasus zien we de minister van Justitie, de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, de rechtbank in Willemstad, de regering van de Nederlandse Antillen en de rechterlijke macht in Nederland. Dit zijn allemaal organen die het hoogste gezag in de staat – in dit geval Nederland en de Nederlandse Antillen – vertegenwoordigen, en met de hun toegekende bevoegdheden een deel van de zeggenschap uitoefenen over hun burgers. Het hoogste gezag in Nederland, maar ook op de Nederlandse Antillen en op Aruba, is dus gespreid over verschillende organen van de staat.

De term *staat* stamt uit de renaissance (16e eeuw), een periode in de geschiedenis van Europa waarin allerlei vernieuwende ideeën over de verhouding tussen staat en burger naar voren kwamen. Voor die tijd werden staatsaangelegenheden aangeduid met de *publieke zaak*. De Latijnse term hiervoor is *res publica*. Het recht dat hierop betrekking heeft, heet daarom van oudsher publiekrecht, in tegenstelling tot het hiervoor genoemde burgerlijk recht dat de juridische verhoudingen tussen (rechts)personen regelt. In Nederland wordt het publiekrecht onderverdeeld in het staatsrecht, het bestuursrecht en het strafrecht. Het staatsrecht betreft de manier waarop de inrichting van de staat en het optreden van de overheid zijn georganiseerd, alsmede de zo belangrijke grondrechten van burgers waarmee we in subparagraaf 1.2.3 kennis zullen maken. Het bestuursrecht heeft betrekking op de wijze waarop de overheid de samenleving bestuurt. Het strafrecht regelt de vervolging en bestraffing van (rechts)personen. Typisch staatsrechtelijke onderwerpen zijn de totstandkoming van wetten en regelingen en de gebondenheid hieraan voor zowel de overheid als de burgers, de verdeling van bevoegdheden binnen de staat, de bescherming van burgers tegen het optreden van de staat en de handhaving van individuele vrijheden van burgers.

In figuur 1.2 zijn de hoofdlijnen van het staatsrecht weergegeven.

In de volgende paragrafen beperken we ons bij de bespreking van de staat tot het grondgebied en de bevolking. De manier waarop het gezag van de staat is georganiseerd, komt in hoofdstuk 3 verder aan de orde.

Publiekrecht
Burgerlijk recht

Staatsrecht

Bestuursrecht
Strafrecht

Figuur 1.2 Hoofdpijnen van het staatsrecht

1.1.2 Het Koninkrijk der Nederlanden

De basis voor het Koninkrijk der Nederlanden is gelegd in de 17e eeuw (de gouden eeuw) toen Nederland, net als andere Europese landen, zoals Frankrijk, Spanje en Engeland, gebieden elders in de wereld veroverde die rijk waren aan grondstoffen en deze koloniseerde door ze onder Nederlands staatsgezag te brengen. De Nederlandse koloniën waren Nederlands-Indië (het tegenwoordige Indonesië), Suriname en de zes eilanden van de Nederlandse Antillen: Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Indonesië en Suriname hebben zich in respectievelijk 1945 en 1975 van het Koninkrijk losgemaakt en zijn onafhankelijke staten geworden.

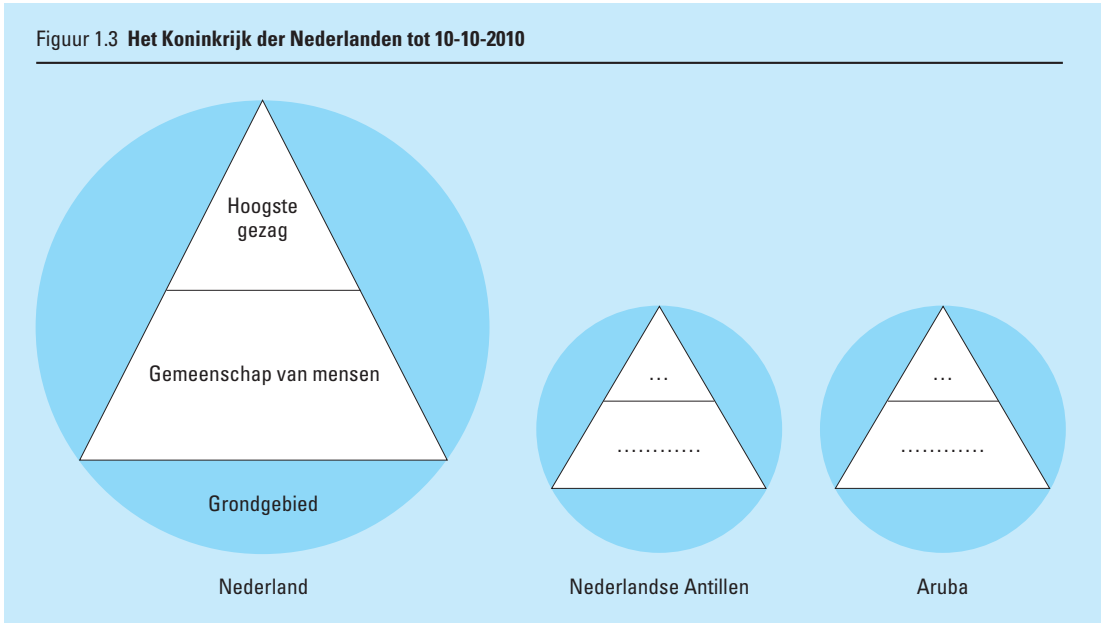
Voorbeeld 1.2

Het Surinaamse Burgerlijk Wetboek vertoont grote gelijkenis met het Nederlandse (oud) BW. Hieraan is te zien dat Suriname deel heeft uitmaakt van het Koninkrijk der Nederlanden.

Koninkrijk der Nederlanden

Aruba is in 1986 ook een zelfstandige staat geworden, maar heeft verklaard bij het Koninkrijk te willen blijven horen. Het Koninkrijk der Nederlanden was vanaf dat moment een staatsrechtelijk samenwerkingsverband tussen drie landen: Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba met zijn status aparte. Een en ander is schematisch weergegeven in figuur 1.3.

Figuur 1.3 Het Koninkrijk der Nederlanden tot 10-10-2010

Op 15 december 2008 hebben Nederland en zijn staatsrechtelijke partners een akkoord gesloten over nieuwe staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. De Nederlandse Antillen worden op 10-10-2010 opgeheven. Curaçao en Sint Maarten worden, net als Aruba, zelfstandige staten binnen het Koninkrijk. Bonaire, Sint Eustatius en Saba (ook wel BES-eilanden genoemd) krijgen de status van openbaar lichaam in de zin van art. 134 Grondwet (zie subpar. 3.1.3) en worden een soort overzeese Nederlandse gemeenten. De Nederlandse regelgeving zal in de nieuwe gemeenten overigens geleidelijk en, vanwege de invloed van het Antilliaanse recht, niet volledig worden ingevoerd.

Hoe Nederland een koninkrijk is geworden en over welke organen het staatsgezag van Nederland en het Koninkrijk der Nederlanden is verdeeld, wordt in hoofdstuk 3 besproken. We geven hier alleen de staatsrechtelijke verhoudingen weer zoals vastgelegd in het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Het Statuut is een staatsregeling waarin afspraken zijn vastgelegd over de onderlinge verhoudingen in het Koninkrijk en de samenwerking. De preambule (dit is de aanhef) van het Statuut vermeldt dat de voormalige koloniën 'uit vrije wil hebben verklaard in het Koninkrijk der Nederlanden een nieuwe rechtsorde te aanvaarden'. Aangelegenheden die het Koninkrijk betreffen zijn volgens art. 3 lid 1 van het Statuut onder andere de handhaving van de onafhankelijkheid, de verdediging van het Koninkrijk en de buitenlandse betrekkingen. Wetten die van toepassing zijn in het gehele Koninkrijk heten rijkswetten.

Tussenvraag 1.2

Waarom is het Statuut een typisch staatsrechtelijke regeling?

Het Koninkrijk

Bedacht moet worden dat de overzeese delen van het Koninkrijk der Nederlanden samen ongeveer evenveel inwoners hebben als de stad Utrecht. De Nederlandse overheid heeft dan ook feitelijk de grootste stem in het Koninkrijk. Het is verwarrend dat met de term 'het Koninkrijk' soms ook alleen de Nederlandse staat wordt bedoeld. We zullen in dit boek de Nederlandse staat aanduiden met Nederland.

Nieuwe staatkundige verhoudingen

Staatssecretaris Bijleveld bezoekt van maandag 8 februari tot vrijdag 12 februari de Nederlandse Antillen en Aruba. Haar werkbezoek staat in het teken van een nadere kennismaking met de nieuwe regering van

Aruba en politieke besprekingen in het kader van de staatkundige veranderingen binnen het Koninkrijk.

Bron: www.minbzk.nl, 5 februari 2010

De afzonderlijke staten mogen hun eigen aangelegenheden zelf behartigen (art. 41 lid 1 Statuut). Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben daarom, net als Nederland, een eigen bestuur (regering), wetgever en rechterlijke macht. In de openingscasus zien we hoe de rechtbank op Curaçao (toen nog onderdeel van de zelfstandige Nederlandse Antillen) drugssmokkelaars zoals Joan veroordeelt, dat de Nederlandse minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie een algemene toelatingsregeling wil instellen voor Antilliaanse jongeren en dat de regering van de toenmalige Nederlandse Antillen zich daartegen verzet. De staatsrechtelijke verhouding tussen de landen van het Koninkrijk vormt één van de redenen dat Nederland een dergelijke regeling, als die juridisch gezien al toelaatbaar zou zijn, niet eenzijdig kan invoeren. Verder zien we dat de Nederlandse minister van Justitie kennelijk op grond van een tijdelijke wet cellen kan laten bijbouwen. Een dergelijke wet komt tot stand door de Nederlandse wetgever.

1.2 Nederlanders en vreemdelingen

Burgers die tot een bepaalde staat behoren hebben de nationaliteit van die staat. Dit geeft hun belangrijke voordelen ten opzichte van vreemdelingen. In subparagraaf 1.2.1 gaan we in op de rechtsgevolgen van het Nederlanderschap en de manieren om dit te verkrijgen. Subparagraaf 1.2.2 geeft een korte blik op de rechtspositie (dit is het geheel van rechten en plichten) van vreemdelingen in Nederland. In subparagraaf 1.2.3 bekijken we de bewegingsvrijheid van burgers in en tussen staten.

Rechtspositie

1.2.1 Nederlanderschap

Burgers die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren hebben de Nederlandse nationaliteit, anders gezegd: zij bezitten het Nederlanderschap. Dit heeft voor hen een aantal juridische consequenties. De rechtsgevolgen van het Nederlanderschap zijn:

- Nederlanders hebben vrije toegang tot Nederland en mogen hier vrij verblijven. Dit is nergens in de wet vastgelegd maar historisch zo gegroeid. Nederlanders zijn altijd in Nederland toegelaten en worden hier nooit uitgezet.
- Het Nederlandse Wetboek van Strafrecht is ook (grotendeels) van toepassing op Nederlanders die buiten het territorium van het Koninkrijk bepaalde misdrijven hebben gepleegd (art. 5 Sr). Deze wet heeft, zoals dat heet, exterritoriale werking.
- De Nederlander die in het buitenland gevangen genomen wordt, geniet diplomatieke bescherming, dat wil zeggen dat vertegenwoordigers van Nederland zich ervoor zullen inzetten dat hij door de buitenlandse staat goed wordt behandeld. Zij kunnen ook proberen te bewerkstelligen dat Nederlanders hun straf in Nederland mogen uitzitten.
- Nederlanders worden niet aan andere staten uitgeleverd (dit betekent: overgedragen om berecht te worden), als niet zeker is dat zij na hun veroordeling hun straf mogen uitzitten in Nederland (art. 4 Uitleveringswet).
- Nederlanders vallen op grond van het zogeheten personeel statuut in de Wet algemene bepalingen (Wet AB) ook in het buitenland onder het Nederlandse erfrecht en personen- en familierecht (art. 6 Wet AB). Dit betekent dat een in Nederland gesloten huwelijk ook in bijvoorbeeld Frankrijk geldig is en dat een Nederlandse zoon in Canada aanspraak kan maken op de erfenis van zijn vader in Nederland.
- Art. 4 Gw geeft Nederlanders het recht om onder anderen de leden van de Tweede Kamer, de volksvertegenwoordiging, te kiezen (actief kiesrecht). Ook kunnen Nederlanders zelf gekozen worden als Kamerlid (passief kiesrecht).

Exterritoriale werking

Diplomatieke bescherming

Yalvac krijgt geen gratie van Indonesië

De Rotterdamse Sibel Yalvac kreeg gisteren op de jaarlijkse Indonesische amnestiedag geen amnestie. Dit tot groot verdriet van Tweede Kamerlid Harry van Bommel (SP) en Europarlementariër Jules Maaten (VVD). Het duo is al twee jaar bezig om de zwakbegaafde Yalvac uit Indonesië te krijgen. Drie jaar geleden werd Sibel Yalvac gearresteerd op het vliegveld

van Jakarta. Op 6 april 2004 werd zij door de Indonesische rechter veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens drugssmokkel. Twee onafhankelijke Nederlandse experts, een psycholoog en een reclasseringsambtenaar onderzochten Yalvac en hebben verklaard dat zij verminderd toerekeningsvatbaar is. ■

Bron: *Metro*, 18 augustus 2006

- Sommige openbare functies kunnen alleen door Nederlanders worden vervuld. Dit geldt bijvoorbeeld voor de functie van burgemeester (art. 63 Gemeentewet) en die van rechter (art. 1c Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren), alsmede voor het vervullen van een vertrouwensfunctie als ambtenaar (art. 125e Ambtenarenwet).
- Nederlanders kunnen aanspraak maken op voorzieningen of uitkeringen zoals bijstand, kinderbijslag en huurtoeslag.

Vreemdeling

Een vreemdeling (dit is volgens art. 1 lid 1e van de Rijkswet op het Nederlanderschap (RWN) *hij die de Nederlandse nationaliteit niet bezit*), heeft de eerste zeven rechten die hiervoor zijn genoemd niet en de laatste alleen als hij rechtmatig in Nederland verblijft (zie subparagraaf 1.2.2). De staat bepaalt zelf hoe iemand de nationaliteit van die staat verkrijgt of verliest. Voor Nederland, en de overzeese landen en openbare lichamen is dit geregeld in de RWN. Het Nederlanderschap wordt allereerst doorgegeven door de ouders. Vrouwen konden dit overigens pas sinds 1985, maar dit is met een wetswijziging in 2010 met terugwerkende kracht veranderd.

Derde generatie

Kinderen van een Nederlandse ouder en kinderen van de derde generatie (dit zijn kinderen van wie de niet-Nederlandse ouders ook in Nederland zijn geboren uit hier woonachtige vreemdelingen) krijgen van rechtswege, dat wil zeggen automatisch, de Nederlandse nationaliteit (art. 3 RWN). Hetzelfde geldt voor minderjarigen die geadopteerd worden door een Nederlander (art. 5 RWN). Niet-Nederlandse jongeren tussen achttien en vijftig jaar die sinds hun geboorte in Nederland hebben gewoond (de zogenoemde tweede generatie), kunnen Nederlander worden door een zogeheten optieverklaring af te leggen op het gemeentehuis in hun woonplaats (art. 6 RWN). Vreemdelingen die vijf jaar legaal in Nederland hebben gewoond (of hier al drie jaar getrouwd zijn met een Nederlandse partner) en ouder zijn dan achttien jaar, kunnen bij de minister van Justitie een naturalisatieverzoek indienen en daarmee het Nederlanderschap verkrijgen (art. 7 RWN). Voorwaarde is wel dat zij geen gevaar vormen voor de openbare orde en veiligheid, ingeburgerd zijn in de Nederlandse samenleving en de Nederlandse taal beheersen. Hiervoor moet een naturalisatietoets worden afgelegd. Om te kunnen slagen voor dit examen moet de vreemdeling zich in het Nederlands verstaanbaar kunnen maken en iets weten over werk en inkomen, wonen, gezondheid, verkeer, staatsinrichting en alledaagse zaken.

Tweede generatie

Optieverklaring

Naturalisatieverzoek

Naturalisatietoets

Omdat de eigen nationaliteit van de vreemdeling wordt gezien als een belemmering voor de inpassing in de Nederlandse samenleving, wordt van degene die Nederlander wil worden verlangd, dat hij afstand doet van zijn eigen nationaliteit. Sommige staten, waaronder Marokko, verbieden hun staatsburgers echter om afstand te doen van hun nationaliteit. Marokkanen die de Nederlandse nationaliteit aannemen krijgen zo een dubbele nationaliteit en kunnen daardoor zowel in Marokko als in Nederland aanspraak maken op bepaalde rechten.

Wel burka? Dan geen Nederlanderschap!

In antwoorden op vragen van VVD-woordvoerder De Krom heeft minister van Buitenlandse Zaken Verhagen aangegeven dat als een man zijn vrouw dwingt tot het dragen van een burka, dit een reden kan zijn om nationalisatie te weigeren. De vragen waren gesteld n.a.v. het weigeren door de Franse regering om de Franse nationaliteit te verlenen aan een Marokkaanse man die zijn (Franse) vrouw dwingt een burka te dragen. De man in kwestie had tijdens de nationalisatieprocedure expliciet

aangegeven dat hij niet in de scheiding van kerk en staat gelooft, niet achter het principe staat van gelijkheid tussen vrouwen en mannen en dat hij zijn vrouw nooit zou toestaan zich zonder gezichtsbedekkende kleding op straat te begeven. De Krom: 'De VVD is tevreden dat het dwingen tot het dragen van een burka ook in Nederland reden is om nationalisatie te weigeren.'

Bron: www.vvd.nl, 26 maart 2010

Tussenvraag 1.3

Wat betekent het hebben van de Nederlandse nationaliteit voor de Antilliaanse jongeren in de openingscasus?

In 2010 is de RWN op een aantal onderdelen gewijzigd. De hoofdregel dat degene die het Nederlanderschap verkrijgt in principe afstand moet doen van zijn oorspronkelijke nationaliteit, blijft bestaan. Van meerderjarige vreemdelingen die sinds hun vierde jaar rechtmatig in Nederland verblijven en Nederlander willen worden, wordt nu echter concreet geëist dat zij al het mogelijke doen om afstand te doen van de eigen nationaliteit. De reden hiervan is dat wordt aangenomen dat hun oorspronkelijke nationaliteit in het dagelijks leven voor hen nauwelijks nog betekenis heeft (art. 9 lid 1 sub b RWN). Dit betekent bijvoorbeeld dat meerderjarige Marokkaanse jongeren die vanaf hun vierde jaar rechtmatig in Nederland hebben gewoond, alleen de Nederlandse nationaliteit kunnen verkrijgen als zij hun uiterste best doen om de Marokkaanse nationaliteit te verliezen. Daarnaast is het mogelijk om het Nederlanderschap te ontnemen aan Nederlanders die onherroepelijk zijn veroordeeld wegens een misdrijf waarbij de essentiële belangen van het Koninkrijk of één van de daartoe behorende landen zijn geschaad. Hieronder vallen ook misdrijven tegen de menselijkheid en het zonder toestemming van de regering werven van personen voor vreemde krijgsmacht of gewapende strijd. Ten slotte is bij naturalisatie in de overzeese landen van het Koninkrijk nu ook kennis van het Nederlands verplicht.

Art. 1 van de Wet op de identificatieplicht (Wid) geeft aan met welke documenten iemand zijn identiteit, dus ook zijn nationaliteit, kan aantonen. Dit zijn het paspoort, het rijbewijs en vreemdelingendocumenten, zoals een visum of de verblijfsvergunning, die in de volgende paragraaf aan de orde komen. Nederland vormt sinds 2007 samen met zesentwintig andere staten de

**Identificatie-
plicht**

Europese Unie (EU). In het Verdrag betreffende de Europese Unie (EU-Verdrag) is onder andere vastgelegd dat burgers uit de EU-landen zich vrij door Europa mogen bewegen. Mede met het oog hierop heeft een aantal Europese staten in 1985 het Verdrag van Schengen (een plaatsje in Luxemburg) gesloten, waarbij de paspoortcontroles aan de binnengrenzen van Europa zijn afgeschaft. Dit geldt dus ook voor de grens van Nederland met België en Duitsland. Als gevolg hiervan is de noodzaak om *in* Nederland iemands identiteit te kunnen controleren, toegenomen. Volgens art. 2 Wid moet iedereen vanaf veertien jaar, dus zowel Nederlanders als niet-Nederlanders, een identiteitsbewijs kunnen laten zien bij politiecontroles. De Europese Unie en de plaats die Nederland daarin heeft, komen in hoofdstuk 9 verder aan de orde.

1.2.2 Vreemdelingen

Zoals we in subparagraaf 1.2.1 zagen heeft een vreemdeling in Nederland een andere rechtspositie dan een Nederlander. De Nederlander die in Nederland niet in de noodzakelijke kosten van het bestaan kan voorzien, heeft volgens art. 11 lid 1 Wet werk en bijstand (Wwb) recht op bijstand van overheidswege. Voor vreemdelingen geldt echter het zogeheten koppelingsbeginsel. Volgens art. 10 lid 1 Vreemdelingenwet (Vw) kan een vreemdeling die niet rechtmatig in Nederland verblijft, behalve in uitzonderingsgevallen (zie lid 2), geen aanspraak maken op de toekenning van verstrekkingen, voorzieningen en uitkeringen zoals een bijstandsuitkering. De rechten van een vreemdeling zijn dus gekoppeld aan zijn rechtmatig verblijf. Voor de toegang tot Nederland en voor een korter of langer verblijf gelden voor hem speciale regels. Art. 3 Vw verhindert de toegang tot Nederland aan een vreemdeling die geen geldig identiteitsbewijs heeft, die een gevaar is voor de openbare orde en veiligheid of die geen geld heeft voor zijn verblijf in Nederland en zijn terugreis. En voor een kort verblijf als toerist, voor zaken, familiebezoek of een ziekenhuisopname of iets dergelijks, moet de vreemdeling in principe eerst in zijn eigen land een visum aanvragen bij de Nederlandse ambassade. De ambassade is feitelijk een stukje Nederlands grondgebied in het buitenland, waar de Nederlandse staatsmacht geldt.

Koppelingsbeginsel

Voorbeeld 1.3

In juli 2006 vluchtten twee Nederlandse kinderen voor hun vader, die hen naar Syrië had ontvoerd, naar de Nederlandse ambassade in de Syrische hoofdstad Damascus. Zij wilden zo snel mogelijk terug naar hun moeder in Nederland. In de ambassade waren zij veilig voor hun vader, omdat Nederland hem daar de toegang kan weigeren.

Visum

Met een visum verleent Nederland toestemming aan een vreemdeling om gedurende korte tijd in Nederland te verblijven. Deze zogenoemde vrije termijn is maximaal drie maanden (art. 3.3 Vreemdelingenbesluit). Voor een langer verblijf, bijvoorbeeld voor werk, studie of gezinshereniging, moet de vreemde-

Machtiging tot voorlopig verblijf

Verblijfsvergunning regulier

ling op een Nederlandse ambassade een zogeheten machtiging tot voorlopig verblijf aanvragen. In Nederland kan daarna een zogenoemde verblijfsvergunning regulier worden aangevraagd (art. 14 Vw). Deze vergunning wordt altijd afgegeven onder de beperking, dat wil zeggen voor het doel van het verblijf. Op grond van de afspraken in het eerdergenoemde EU-Verdrag gelden voor staatsburgers van de andere staten van de Europese Unie, Unieburgers of gemeenschapsonderdanen, minder strenge regels voor toegang en verblijf in Nederland. Voor hen geldt geen visumplicht, hun vrije termijn is zes maanden en de drempels voor een langer verblijf zijn lager dan voor andere vreemdelingen. Het Unieburgerschap wordt verder besproken in subparagraaf 9.3.1.

Voorbeeld 1.4

De Duitser Günther Vogel en zijn Russische vriend Dominik Arkadi willen in de zomervakantie een fietstocht maken door Europa en daarbij ook enkele weken in Nederland verblijven. Omdat Duitsland lid is van de Europese Unie mag Günther, als Unieburger, gedurende zes maanden vrij door Nederland reizen. Rusland is echter geen lid van de EU. Dominik moet daarom eerst op de Nederlandse ambassade in Moskou een visum aanvragen voor het aantal dagen dat hij in Nederland wil verblijven. Pas daarmee krijgt hij recht op een kort verblijf in Nederland.

Tussenvraag 1.4

Kunt u een reden bedenken waarom voor vreemdelingen afkomstig uit EU-landen minder strenge regels gelden?

Verblijfsvergunning asiel

(Verdrags)-vluchteling

Naast de reguliere vreemdelingen zijn er vreemdelingen die hun toevlucht (asiel) zoeken tot Nederland vanwege een bedreigende situatie of slechte economische omstandigheden in hun eigen land. Voor deze asielzoekers gelden niet dezelfde toegangsregels als voor de reguliere vreemdelingen. Asielzoekers moeten een verblijfsvergunning asiel aanvragen in een Nederlands aanmeldcentrum (art. 28 Vw). Aan de op 1 juli 2010 verbeterde asielprocedure gaat een rust- en voorbereidingstermijn van zes dagen vooraf. Daarna wordt in een procedure die maximaal acht dagen duurt aan de asielzoeker duidelijk gemaakt of zijn verzoek om een rechtmatig verblijf in Nederland kans van slagen heeft. Kansrijke asielzoekers mogen daarna een definitieve beslissing van de Nederlandse overheid afwachten in een opvangcentrum of asielzoekerscentrum. De asielzoeker die een gegronde vrees heeft dat hij in zijn eigen land wordt vervolgd wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of omdat hij tot een bepaalde sociale groep behoort, wordt in het Verdrag betreffende de status van een vluchteling (Vluchtelingenverdrag van Genève, 1951) als (Verdrags)vluchteling beschouwd. De Nederlandse overheid nodigt jaarlijks vijfhonderd vluchtelingen uit om naar Nederland te komen en voert verder een streng vreemdelingenbeleid, waarbij aan vreemdelingen niet zomaar een (langdurig) verblijf wordt gegund.

Volgens art. 13 Vw wordt een verblijfsvergunning alleen verleend:

- als Nederland hiertoe verplicht is vanwege een verdrag zoals bijvoorbeeld het Vluchtelingenverdrag, op grond waarvan een asielzoeker als vluchteling wordt aangemerkt;
- als met de aanwezigheid van de vreemdeling een wezenlijk Nederlands belang is gediend; zo kreeg prinses Máxima vrijwel meteen een verblijfsvergunning toen duidelijk werd dat zij in het huwelijk zou treden met prins Willem-Alexander en krijgen buitenlandse werknemers met een baan in Nederland, waarvoor geen Nederlanders of EU-onderdanen te vinden zijn, snel een verblijfsvergunning;
- als er klemmende redenen zijn van humanitaire aard, zoals ziekte of hereniging met een kind of partner.

Vreemdelingen die zijn uitgeprocedeerd, verblijven illegaal in Nederland en kunnen worden uitgezet.

Veertien asielgezinnen op straat

DEN HAAG - In ruim een jaar tijd zijn veertien gezinnen met kinderen die Nederland niet in mogen, op straat komen te staan. Op dit moment zitten nog 74 gezinnen van uitgeprocedeerde asielzoekers opgesloten in afwachting van hun vertrek. Dat heeft minister Ernst Hirsch Ballin (Justitie) donderdag geantwoord op Kamervragen. Volgens een recente uitspraak van het Europees Comité voor Sociale Rechten handelt Nederland in strijd met het Europees Sociaal Handvest

door uitgeprocedeerde gezinnen op straat te zetten. Hirsch Ballin schrijft dat de uitspraken van het comité, dat toeziet op de naleving van het handvest, niet bindend zijn. Hirsch Ballin voert aan dat de onderdelen van het handvest die Nederland zou negeren, niet gelden voor illegalen. Hij stelt dat een gezin na afwijzing van het asielverzoek de tijd krijgt om terug te keren.

Bron: ANP, 25 maart 2010

Bij asielzoekers die geen identiteitsbewijs bezitten is het uitzetten een probleem als de staat waartoe zij behoren hen niet (meer) als staatsburger erkent. Deze vreemdelingen komen dan zonder verblijfsrecht, dus zonder recht op opvang en voorzieningen op straat te staan of blijven zonder uitzicht op een oplossing opgesloten zitten in Nederlandse uitzetcentra. Vreemdelingen met een verblijfsvergunning voor langere tijd moeten inburgeren. Met ingang van 2007 is de oude Wet inburgering nieuwkomers (WIN) ingetrokken en geldt de Wet inburgering (Wi). Hierin is voor vreemdelingen een algemene inburgeringsplicht vastgelegd, met de bedoeling dat zij zo snel mogelijk als volwaardig lid van de Nederlandse samenleving zullen functioneren. Art. 1 Wi maakt onderscheid in nieuwkomers, oudkomers en geestelijk bedienaren. In het algemeen gaat het om personen tussen de 16 en 65 jaar zonder Nederlands paspoort, die onvoldoende Nederlands spreken en Nederland niet goed kennen of het tegendeel niet met een bewijs kunnen aantonen. Dit laatste kan door een in beginsel verplicht inburgeringsexamen af te leggen. Wordt het examen, ook na meerdere

pogingen, niet gehaald dan kan een boete worden opgelegd. Ook is de weg naar een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd dan afgesloten.

Ministers doen inburgeringsexamen

De ministers Ernst Hirsch Ballin en Eberhard van der Laan doen volgende maand inburgeringsexamen. Ze willen zelf meemaken hoe inburgeringscursussen en het examen in zijn werk gaan. Dat heeft Van der Laan donderdag gezegd in de Tweede Kamer. 'Ik wil het wel eens met eigen ogen zien', zei Van der Laan, die

als minister voor Wonen, Wijken en Integratie verantwoordelijk is voor de inburgeringscursussen. Hoe Van der Laan (PvdA) en minister van Justitie Hirsch Ballin (CDA) het ervan afbrengen, wordt 'staatsgeheim', grapte Van der Laan.

Bron: www.ioc-ch.nl, 19 februari 2009

1.2.3 Bewegingsvrijheid van burgers

Grondrecht

De invloed van de overheid is niet absoluut maar wordt begrensd door fundamentele rechten van burgers. De overheid moet deze mensenrechten, die grondrechten worden genoemd, respecteren en mag hierop alleen inbreuk maken als dit wettelijk is bepaald. De regels hiervoor en de grondrechten zelf zijn vastgelegd in internationale verdragen en in de Grondwet (Gw). In hoofdstuk 2 zullen we de ontstaansgeschiedenis en de werking van de grondrechten behandelen. Zonder precies de inhoud van de verschillende verdragen en de grondrechten te kennen, kunnen we hier wel alvast een tipje van de sluier oplichten over de bewegingsvrijheid van burgers binnen het Koninkrijk. Uit de openingscasus komen namelijk twee vragen naar voren. Hoe kan het dat de rechter de bewegingsvrijheid van de Antilliaanse Joan mag beperken? En mag de Nederlandse overheid de bewegingsvrijheid van alle Nederlandse jongeren die afkomstig zijn van de Antillen beperken door een toelatingsregeling? Iedereen die rechtmatig in een staat verblijft mag zich binnen die staat vrij bewegen en de staat verlaten wanneer hij dat wil. Dit grondrecht is vastgelegd in art. 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, ook wel BUPO genoemd. Ook is dit grondrecht opgenomen in art. 2 van het Vierde Protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). Het Vierde Protocol is een nadere afspraak tussen enkele Europese staten die partij zijn bij het EVRM. Beide bepalingen zijn van toepassing op alle Nederlanders en gelden dus ook voor Joan en andere Nederlandse jongeren uit de Antillen. Een tweede belangrijk grondrecht dat voor alle burgers binnen het Koninkrijk geldt, is het recht op gelijke behandeling in art. 1 Gw, dat ook te vinden is in art. 14 EVRM en art. 2 BUPO. De Nederlandse overheid moet beide grondrechten respecteren. Zonder paspoort kan iemand zich niet legitimeren, waardoor hij in zijn bewegingsvrijheid wordt beperkt. Dit is ook het geval met Joan in de openingscasus. Het innemen van het paspoort mag daarom alleen als dit in de wet is vastgelegd. Uit art. 18 Paspoortwet,

die als rijkswet van toepassing is in Nederland en de overzeese delen van het Koninkrijk, blijkt dat dit mag wanneer wordt gevreesd dat de houder, die voorwaardelijk is veroordeeld, het land zal verlaten om zijn straf te ontlopen. De rechter kan het paspoort van Joan dus innemen omdat de Paspoortwet hem die mogelijkheid biedt. In hoofdstuk 2 zullen we zien waarom dergelijke criteria in een wet moeten zijn opgenomen. De toelatingsregeling die de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie in de openingscasus wil invoeren voor alle Antilliaanse jongeren verdraagt zich niet met het discriminatieverbod in art. 1 Gw. Deze jongeren zouden dan immers ten opzichte van Nederlandse jongeren die afkomstig zijn uit Nederland gediscrimineerd worden, omdat aan hen speciale eisen worden gesteld om in Nederland te mogen verblijven. Als het al geoorloofd is om aan een bepaalde groep personen beperkingen op te leggen door de toegang tot Nederland en het verblijf hier aan voorwaarden te verbinden, dan zal dit in elk geval een wettelijke basis moeten hebben. Voor beperkingen ten aanzien van vreemdelingen geldt het vreemdelingenrecht in de Vreemdelingenwet, verdragen en andere regelingen. Voor het beperken van de toegang van jongeren uit de Nederlandse Antillen tot Nederland bestaat echter geen wettelijke basis, want hun vanzelfsprekende toegang tot Nederland en hun vrije verblijf is historisch gegroeid. Nederland heeft Nederlanders immers altijd toegelaten en hen nooit uitgezet (zie subparagraaf 1.2.1).

1.3 Bronnen van staatsrecht

In de paragrafen 1.1 en 1.2 bleek dat het staatsrecht betrekking heeft op de rechtvaardiging en verdeling van de staatsmacht bij wetgeving, bestuur en rechtspraak en op de verhouding tussen de overheid en de burger. De rechtsregels die het staatsgezag en de organisatie van de staat vastleggen, worden constitutie of staatsregeling genoemd. De Nederlandse constitutie is te vinden in de Grondwet, het Statuut voor het Koninkrijk, in verdragen en in gewoonterecht. Daarnaast bevatten organieke wetten regels van staatsrecht, behoren de eigen reglementen van de staatsorganen tot de Nederlandse constitutie en geeft de jurisprudentie een nadere interpretatie. We zullen al deze bronnen van staatsrecht hier kort bespreken en met voorbeelden verduidelijken.

Staatsregeling Constitutie

Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden

Statuut

Zoals in subparagraaf 1.1.2 al ter sprake kwam, regelt het Statuut (sinds 1954) de organisatie van het Koninkrijk en de onderlinge verhoudingen en samenwerking tussen Nederland en de overzeese delen van het Koninkrijk. Art. 23 van het Statuut stelt bijvoorbeeld dat de rechtsmacht van de Hoge Raad der Nederlanden (dit is de hoogste rechter in Nederland) ten aanzien van rechtszaken in de overzeese delen van het Koninkrijk wordt geregeld bij Rijkswet. Hoewel zij voor hun eigen wetgeving ook aansluiting mogen zoeken bij andere landen uit het Caraïbisch gebied, zorgt de Hoge Raad ervoor dat wet-

ten in het Koninkrijk eenduidig worden geïnterpreteerd en toegepast waardoor de rechtszekerheid voor burgers wordt gegarandeerd. Dit komt verder aan de orde in paragraaf 8.1.

VVD: 'Sluit slechte en/of radicaliserende islamitische scholen'

De VVD wil islamitische scholen in het algemeen niet verbieden. De vrijheid van onderwijs, zoals vastgelegd in artikel 23 van de grondwet, geeft deze scholen hun bestaansrecht. Het geeft uitdrukking aan de idealen van pluriformiteit en eigen initiatief; dit echter wel onder de voorwaarde dat de islamitische scholen goed

onderwijs verzorgen en zich aan de kernwaarden en regels van de Nederlandse rechtsstaat houden. De VVD wil een verruiming van de wettelijke mogelijkheden om, als (islamitische) scholen dit niet doen, ze te sluiten.

Bron: www.nieuwsbank.nl, 25 maart 2010

De Grondwet

De Grondwet regelt de inrichting en het functioneren van de Nederlandse staat en de staatsorganen en de verdeling van de staatsmacht. Zo stelt art. 42 lid 1 Gw dat de regering wordt gevormd door de Koning en de ministers en bepaalt art. 81 Gw dat de regering en de Staten-Generaal (dit is de volksvertegenwoordiging, zie hoofdstuk 3) gezamenlijk wetten vaststellen. De laatste twee worden samen de formele wetgever genoemd en deze wetten heten dan ook wetten in formele zin. De Grondwet vult het Statuut aan voor wat betreft zaken die het gehele Koninkrijk betreffen (art. 5 Statuut). Verder bevat de Grondwet de hiervoor genoemde grondrechten, die burgers beschermen tegen al te grote inbreuken door de staat. De verankering van de grondrechten in de Grondwet biedt extra zekerheid, aangezien de Grondwet de hoogste wet is in Nederland en minder gemakkelijk gewijzigd kan worden dan gewone wetten. In hoofdstuk 5 gaan we hier verder op in. De Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden is in 1815 tot stand gekomen en een aantal keren gewijzigd doordat staatsrechtelijke inzichten in de loop der tijd zijn veranderd.

Op de huidige Grondwet bestaat nogal wat kritiek. Noch de internationaal vastgestelde mensenrechten noch het internationale volkerenrecht lijken bijvoorbeeld voldoende in de Grondwet verankerd. Op 9 juli 2009 is daarom de Staatscommissie Grondwet geïnstalleerd die voor een volgende grondwetsherziening een advies moet uitbrengen over onder andere de toegankelijkheid van de Grondwet voor de burger, de verhouding tussen de grondrechten en de uit internationale verdragen voortvloeiende rechten, zoals het recht op een eerlijk proces en het recht op leven, en de doorwerking van internationale recht. (zie: www.staatscommissiegrondwet.nl)

(Organieke) wetten en besluiten, reglementen

Als de Grondwet bepaalt dat iets (nader) geregeld moet worden in een wet in formele zin, een wet dus van de regering en de Staten-Generaal, dan spreken we

Organieke wet

van een organieke wet. De Provinciewet en de Gemeentewet bijvoorbeeld regelen, in opdracht van art. 132 lid 1 Gw, de inrichting van provincies en gemeenten en tevens de samenstelling en bevoegdheden van hun besturen. Een ander voorbeeld van een organieke wet is de Wet op de Raad van State op grond van art. 75 Gw. De Raad van State is een orgaan dat onder andere juridische adviezen geeft aan de Nederlandse overheid. Verder zijn er bijvoorbeeld nog de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) op grond van art. 116 lid 2 Gw, de al eerder genoemde Rijkswet op het Nederlanderschap (RWN) en de Vreemdelingenwet (Vw). De laatste twee wetten vloeien voort uit art. 2 Gw. Er zijn ook besluiten die ter uitvoering van de Grondwet worden genomen. Burgemeesters bijvoorbeeld, worden volgens art. 131 Gw bij Koninklijk Besluit benoemd. Een dergelijk besluit is afkomstig van de Nederlandse regering. Reglementen van de staatsorganen regelen onder andere de gang van zaken bij vergaderingen en andere werkzaamheden. Dit zijn bijvoorbeeld het Reglement van orde voor de ministerraad (waarin alle ministers van Nederland vertegenwoordigd zijn) en de Reglementen van orde van de Eerste en Tweede Kamer. De totstandkoming van regelgeving en de hiërarchie tussen wetten en regelingen worden in hoofdstuk 5 besproken.

Gewoonterecht**Gewoonterecht**

Omdat het staatsrecht zich ontwikkelt vinden we dit ook in (ongeschreven) regels van gewoonterecht. Van een gewoonte is sprake als een bepaald gebruik, waarvan men vindt dat het juridisch gezien zo hoort, een zekere tijd voortduurt. Een voorbeeld hiervan is de vertrouwensregel. Volgens deze regel kan bijvoorbeeld een minister of zelfs de hele regering, die het vertrouwen van de volksvertegenwoordiging verliest, zijn functie niet meer uitoefenen en moet deze aftreden. Dit is een ongeschreven regel die niet in een wet is vastgelegd, maar eenvoudig wordt toegepast omdat men vindt dat dit zo hoort in een democratische rechtsstaat. De vertrouwensregel wordt in hoofdstuk 4 besproken, de democratische rechtsstaat komt in hoofdstuk 3 aan de orde.

Verdragen en Europese maatregelen

Voorbeelden van verdragen kwamen we hiervoor al tegen bij het EU-Verdrag, het Verdrag van Schengen, het Vluchtelingenverdrag, het EVRM en het BUPO. De regels in dergelijke verdragen die rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland, zijn bronnen van het Nederlandse staatsrecht. In hoofdstuk 9 gaan we in op de totstandkoming van verdragen. Daarnaast zijn er ook Europese verordeningen en richtlijnen die rechtstreeks doorwerken in het nationale recht van de lidstaten van de EU. Hoe dit precies gebeurt, wordt besproken in subparagraaf 9.3.3. Ook verordeningen en de rechtstreeks werkende Europese richtlijnen zijn bronnen van het staatsrecht.

Jurisprudentie**Jurisprudentie****Rechtersrecht**

De laatste bron van staatsrecht is de jurisprudentie, ofwel het rechtersrecht. Met hun uitspraken over een bepaald geschil verduidelijken rechters de bestaande rechtsregels en passen zij deze toe op het concrete geval. Op deze manier

wordt, waar het om zaken gaat die het staatsrecht betreffen, ook nieuw staatsrecht gevormd. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 11 november 2005 (zie LJN AT 7542), waarin de rechter vaststelde dat een naturalisatiebesluit waarin valse of fictieve persoonsgegevens zijn opgenomen, geen rechtsgevolg heeft, zodat de persoon die het betreft geen Nederlander is geworden. Met een dergelijke uitspraak geeft de rechter aan hoe de RWN moet worden geïnterpreteerd en toegepast.

Jurisprudentie kan ook een antwoord geven op de vraag of de toelatingsregeling in de openingscasus in strijd is met het recht. Daarvoor zou deze zaak dan wel eerst aan de rechter moeten worden voorgelegd.

Samenvatting

We spreken van een staat als er een gemeenschap van mensen is op een bepaald grondgebied, waarover een organisatie het hoogste gezag uitoefent. Erkenning van de staat door andere staten wordt wel als vierde kenmerk gezien. Het territorium wordt begrensd door landgrenzen en territoriale zones. De gemeenschap kan bestaan uit mensen met een verschillende taal, godsdienst, cultuur en geschiedenis die op grond van hun nationaliteit met elkaar verbonden zijn. Het hoogste gezag van de staat is gericht op het scheppen en handhaven van orde en recht. De staat is soeverein en zorgt door middel van wetgeving, bestuur en rechtspraak enerzijds voor bescherming van de burgers en behartigt anderzijds het algemeen belang. De Nederlandse staat is een rechtspersoon naar burgerlijk recht; de staatsmacht is verdeeld over verschillende organen. Het staatsrecht is onderdeel van het publiekrecht en regelt de organisatie van de inrichting van de staat en het optreden van de overheid. Het staatsrecht is te vinden in het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Grondwet van het Koninkrijk, (organieke) wetten en besluiten, reglementen, gewoonterecht, verdragen en jurisprudentie. Het Koninkrijk der Nederlanden was tot 10-10-2010 een staatsrechtelijk samenwerkingsverband tussen Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba en zal daarna bestaan uit Nederland, de drie overzeese landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de drie overzeese gemeenten (openbare lichamen) Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Burgers die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren hebben de Nederlandse nationaliteit en daarmee bepaalde rechten die niet aan vreemdelingen toekomen. Voor een kort verblijf in Nederland moeten vreemdelingen, met uitzondering van asielzoekers en EU-burgers, in het bezit zijn van een visum of machtiging tot voorlopig verblijf. Voor een lang verblijf kan een verblijfsvergunning regulier worden aangevraagd. Asielzoekers kunnen een verblijfsvergunning asiel aanvragen en moeten dan eerst een speciale asielprocedure doorlopen. Een verblijfsvergunning kan alleen worden verleend als dit in het belang is van Nederland, als Nederland dit verplicht is op grond van internationale afspraken of wegens humanitaire redenen. Vreemdelingen aan wie een

verblijfsvergunning is verleend moeten zo snel mogelijk inburgeren in Nederland. Vreemdelingen zonder verblijfsrecht moeten Nederland verlaten en kunnen worden uitgezet. Vreemdelingen die aan bepaalde voorwaarden voldoen kunnen Nederlander worden door een optieverklaring of door naturalisatie. Zij verkrijgen daarmee de rechten die aan alle Nederlanders toekomen.

Kernbegrippenlijst

<i>Algemeen belang</i>	Datgene wat in het belang is van de meeste burgers en van de staat als geheel.
<i>Bestuursrecht</i>	Rechtsgebied dat de manier regelt waarop de staat wordt bestuurd.
<i>Burgerlijk recht</i>	Rechtsgebied dat de rechtsverhoudingen tussen (rechts)personen regelt.
<i>Constitutie</i>	Staatsregeling, al dan niet verdeeld over meerdere rechtsbronnen.
<i>Derde generatie</i>	In Nederland geboren kind van niet-Nederlandse ouders die in Nederland zijn geboren.
<i>Diplomatieke bescherming</i>	Bescherming van de eigen staat in het buitenland.
<i>Exterritoriale werking</i>	Werking buiten de landsgrenzen van een staat.
<i>Gemeenschaps- onderdaan</i>	Burger van een lidstaat van de Europese Unie.
<i>Geweldsmonopolie</i>	Alleenrecht voor het hoogste gezag in de staat om geweld toe te passen.
<i>Gewoonterecht</i>	Recht dat is gebaseerd op een bepaald gebruik, dat een zekere tijd voortduurt en waarvan men vindt dat het juridisch gezien zo hoort.
<i>Grondrecht</i>	Fundamenteel recht dat in beginsel door de staat ten opzichte van de burger gerespecteerd moet worden.
<i>Identificatieplicht</i>	Verplichting om de eigen identiteit bekend te maken.
<i>Jurisprudentie</i>	Uitspraken van rechters waarin bestaande rechtsregels worden verduidelijkt en toegepast in een concreet geval.
<i>Koninkrijk der Nederlanden</i>	Staatsrechtelijk samenwerkingsverband tussen Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba (tot 10-10-2010) en daarna tussen Nederland met de BES-eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba als openbare lichamen en de drie staten Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

<i>Koppelingsbeginsel</i>	Uitgangspunt dat het recht op een verstrekking of voorziening van de overheid is gekoppeld aan het rechtmatig verblijf.
<i>Machtiging tot voorlopig verblijf</i>	Toestemming van de Nederlandse staat om hier langer dan de periode van de vrije ruimte te verblijven.
<i>Mensenrecht</i>	Zie Grondrecht.
<i>Naturalisatie</i>	Verkrijging van het Nederlandschap door een besluit van de Nederlandse overheid.
<i>Naturalisatietoets</i>	Examen om het Nederlandschap te kunnen verkrijgen.
<i>Optieverklaring</i>	Verklaring van een jongere uit de tweede generatie tussen de 18 en 25 jaar dat hij Nederlander wil zijn.
<i>Organieke wet</i>	Wet in formele zin die in opdracht van de Grondwet tot stand komt.
<i>Overheid</i>	Hoogste gezag in de staat, al dan niet verdeeld over verschillende niveaus.
<i>Publiekrecht</i>	Rechtsgebied dat de verhouding tussen de overheid en de burger regelt.
<i>Rechtersrecht</i>	Zie Jurisprudentie.
<i>(Rechts)persoon</i>	Zelfstandig drager van rechten en plichten.
<i>Rechtspositie</i>	Geheel van rechten en plichten van een (rechts)persoon.
<i>Rijkswet</i>	Wet die geldt in het gehele Koninkrijk der Nederlanden.
<i>Soeverein</i>	Zelfstandig en ondeelbaar, het hoogste gezag dragend.
<i>Staat</i>	1 Grondgebied en bevolking; 2 Hoogste gezag in de staat.
<i>Staatsburger</i>	Burger die behoort tot een bepaalde staat en daarvan de nationaliteit bezit.
<i>Staatsmacht</i>	Soevereiniteit van de staat en van het hoogste gezag in de staat.
<i>Staatsrecht</i>	Rechtsgebied dat de inrichting van de staat en het optreden van de overheid regelt.

<i>Staatsregeling</i>	Regeling waarin de organisatie en inrichting van de staat en het staatsgezag is geregeld.
<i>Status aparte</i>	Positie als zelfstandige staat.
<i>Statuut</i>	Regeling met betrekking tot de organisatie van het Koninkrijk en de verhouding tussen de landen die daartoe behoren.
<i>Strafrecht</i>	Rechtsgebied dat de vervolging en bestraffing van (rechts)personen regelt.
<i>Territorium</i>	Grondgebied.
<i>Tweede generatie</i>	Vreemdeling die in Nederland is geboren en hier sindsdien woont.
<i>Unieburger</i>	Burger van een lidstaat van de Europese Unie.
<i>Verblijfsvergunning asiel</i>	Vergunning tot verblijf vanwege een bedreigende situatie in het eigen land van de asielzoeker.
<i>Verblijfsvergunning regulier</i>	Vergunning tot verblijf voor werk, studie, gezinshereniging, gezinsvorming enzovoort.
<i>(Verdrags)-vluchteling</i>	Persoon die gegronde vrees heeft voor vervolging in zijn eigen land wegens de redenen die genoemd worden in het Vluchtelingenverdrag.
<i>Visum</i>	Toestemming van een staat om daar gedurende de vrije termijn te verblijven.
<i>Vreemdeling</i>	Persoon die niet de Nederlandse nationaliteit bezit.

Studie-eindvragen

- 1.1** In Darfur dreigt een humanitaire ramp omdat gewapende bendes de bevolking terroriseren en uitmoorden. De Verenigde Naties, een groep staten waarvan ook Nederland lid is, willen een internationale vredesmacht sturen om de bevolking te beschermen. De regering van Darfur weigert echter om dit leger tot het land toe te laten. Kunnen de Verenigde Naties de regering van Darfur hiertoe dwingen?
- 1.2** De 33-jarige Marokkaan Milad Elian, die al zes jaar rechtmatig in Nederland verblijft en hier een baan heeft als journalist, gaat na zijn huwelijk met de Antilliaanse Rosa Venetiaan in Amsterdam wonen. Daar wordt drie jaar later hun dochter Aimee geboren. Beantwoord de volgende vragen:
- Wie van de drie personen in de casus bezit de Nederlandse nationaliteit en op grond waarvan?
  - Op welke manier kan degene die niet de Nederlandse nationaliteit bezit, deze verkrijgen en aan welke voorwaarden moet hij/zij dan voldoen?
  - Wat betekent de Nederlandse nationaliteit voor de persoon bij het antwoord op vraag b?
- 1.3** Op grond waarvan is 'op hoog niveau' geijverd voor Li Yang in het volgende krantenbericht en wat is uw standpunt in dit geval?

Van doodstraf geredde blijkt geen Nederlander

DEN HAAG (ANP) — De Rotterdammer Li Yang, van wie de doodstraf in Thailand twee maanden geleden na druk uit Den Haag is omgezet in levenslang, blijkt geen Nederlander te zijn. Hij heeft al jaren een vals paspoort. Dat heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken zaterdag bevestigd na een bericht daarover in Het Parool. Volgens deze krant heeft ook koningin

Beatrix gepleit tegen de doodstraf bij de Thaise koning Bhumibol. De woordvoerder van het ministerie bevestigt dat 'ook op hoog niveau' voor Yang is geijverd. De 27-jarige Yang heeft tegenover Buitenlandse Zaken zelf erkend dat hij geen Nederlander is. Hij zegt niet te weten welke nationaliteit hij wel heeft, hij weet niet eens wie zijn ouders zijn. Bij zijn arrestatie in 2000

in Bangkok was er nog geen reden aan zijn Nederlanderschap te twijfelen. Volgens Buitenlandse Zaken wordt binnenkort de bijstand aan Yang stopgezet. 'Dat Yang geen Nederlander blijkt te zijn, het zij zo. In ieder geval krijgt hij niet meer de doodstraf. En elke doodstraf die niet wordt voltrokken is er eentje minder', reageert de woordvoerder. ■

Bron: *Brabants Dagblad*, 21 oktober 2006

Bent u het eens met de volgende stellingen?

- Het juridische onderscheid tussen Nederlanders en vreemdelingen veroorzaakt meer problemen dan het voordelen oplevert.
- Er moet een hoogste gezag op wereldniveau komen dat individuele staten, die hun burgers niet beschermen, tot de orde kan roepen.